

Księga zapowiedzi łacińskiej parafii katedralnej w Łucku 1782–1826, opr. Maria Dębowska, Lublin 2013, ss. 318.

Z radością należy uznać fakt, że dr hab. Maria Dębowska z Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II wydała drukiem kolejną publikację dotyczącą terenów diecezji łuckiej na Wołyniu. Jest to tym razem publikacja łacińskiego rękopisu archiwalnego zatytułowanego *Liber proclamandarum bannarum sive denuntiationum Ecclesiae parochhialis Luceoriensis tituli S. Jacobi Apostoli. Comparatus die 29 Aprilis Anno Domini 1782*. Autorka słusznie nadała temu dziełu znacznie prostszy polski tytuł, który precyzyjnie i jasno określa zawartość treściową publikowanego dokumentu.

Edycja źródłowa poprzedzona jest wstępem, w którym wyjaśnione są najpierw problemy badawcze dotyczące parafii św. Jakuba w Łucku. Nie wiadomo kiedy parafia powstała, pierwsze dokumenty świadczące o jej istnieniu wystawione zostały w 1545 r. przez Zygmunta Augusta, wielkiego księcia litewskiego, który potwierdził wcześniej dokonane nadania. Parafia ta obsługiwała duszpastersko mieszkańców miasta i okolicznych wsi, a katedra służyła mieszkańcom górnego i dolnego zamku w Łucku. Świątynia św. Jakuba usytuowana była przy ul. Tyłnej, niedaleko Styru. Murowana, a wyglądem architektonicznym przypominała cerkiew, stąd w XIX w. twierdzono, że była to cerkiew prawosławna lub unicka. Kres jej działania związany był z pożarem, który wybuchł w Łucku 5 września 1781 r. Ogień strawił wówczas większą część miasta. Spłonęły wówczas dwie katedry – łacińska i ormiańska, umiejscowione w górnym i dolnym zamku. To, co zostało z katedry łacińskiej nie nadawało się do remontu, dlatego zdecydowano się na wystaranie w Komisji Edukacji Narodowej, w której posiadaniu był majątek pojezuicki, aby tam przenieść kościół katedralny. Dokonano także połączenia parafii katedralnej i parafii św. Jakuba. Dokonał tego dekretem z 13 stycznia 1783 r. biskup łucki Feliks Paweł Turski. Natomiast kościół św. Jakuba został przekazany zakonowi bonifratrów, którzy w tym mieście pielęgnowali chorych.

Proces zawarcia związku małżeńskiego, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, obowiązek trzykrotnego wygłoszenia zapowiedzi. W XVIII i XIX w. najczęściej czyniono to publicznie w kościele podczas odprawianych nabożeństw w niedzielę lub święta. Obowiązkowi temu czyniono zadość w miejscu stałego lub czasowego przebywania nupturientów. Była możliwość uzyskania dyspensy, udzielanej przez władzę kościelną. Fakt wygłaszania zapowiedzi był odnotowywany w księdze (*liber bannorum*). Księga została wydana zgodnie z wymogami edytorskimi. Zapisy w niej dokonywane publikowane są z zachowaniem języka wpisu, a każdy z nich został opatrzony osobnym numerem. Łącznie znajduje się w niej 1060 wpisów. Autorka czasami umieszczała dodatkowe informacje dotyczące nupturientów, które zaczerpnęła z wydanej przez siebie wcześniej publikacji *Status animarium łacińskiej parafii katedralnej w Łucku 1815–1819* (Lublin 2013).

Księgi zapowiedzi te nie miały tak wielkiego znaczenia jak księgi małżeństw (*liber copulatum, liber matrimonium*), dlatego nie przykładano do nich tak wielkiej wagi i szacunku jak do tych, w których zapisywano fakt zawarcia związku małżeńskiego. Traktowano je jako księgi o charakterze pomocniczym, i to zaważyło na tym, że do obecnych czasów tych ksiąg zachowało się bardzo niewiele. Dlatego fakt wydania jednej z nich drukiem należy przyjąć jako bardzo ciekawą publikację o funkcjonowaniu administracji kościelnej w XVIII i XIX w.

ks. Mieczysław Różański

prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie